

ÚČAST ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI A/NEBO ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V ODBORNÉM VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLENÍ

SHRNUTÍ POLITIKY

Kontext politiky

Mezinárodní údaje ukazují, že lidé se zdravotním postižením a speciálními vzdělávacími potřebami (*special educational needs* – SEN) jsou stále disproporčně vyloučeni z trhu práce. Strategie Vzdělávání a odborná příprava 2020 Rady Evropské unie (ET 2020) vyzývá evropské země k přijetí politických reforem, které zlepší vzdělávací výsledky, a klade zvláštní důraz na odborné vzdělávání a přípravu (*Vocational Education and Training* – VET) za účelem zvýšení míry zaměstnanosti čerstvých absolventů a zvýšení počtu absolventů vyššího středního vzdělávání.

VET by mělo:

- být spravedlivé a efektivní;
- vztahovat se na všechny části populace; a
- mít vysokou kvalitu, zejména s ohledem na podporu sociální inkluze.

Členské země Evropské agentury pro speciálního a inkluzivní vzdělávání stanovily VET jako klíčovou otázku na evropské úrovni. To je v souladu s Lisabonskou strategií přijatou ministry pro vzdělávání Evropské unie v roce 2000 a s ET 2020.

V letech 2010 až 2012 agentura analyzovala politiky a praxi VET ve 26 zemích z pohledu žáků se SEN a/nebo zdravotním postižením. Analýza se zaměřila na to, „co funguje“ ve VET pro žáky se SEN a/nebo zdravotním postižením, „proč to funguje“ a „jak to funguje“.

Závěry projektu

Hlavní závěry analýzy agentury jsou uvedena níže:

- Projekt určil mnohé faktory úspěchu – „co funguje“ – ve VET pro žáky se SEN a/nebo zdravotním postižením.
- Následná analýza odhalila velkou míru koherence mezi zeměmi, jež v úspěšných příkladech z praxe často společně uvádějí stejné faktory úspěchu. Stanovené kombinace ukazují, „proč to funguje“, zatímco vzájemný dopad faktorů úspěchu pomáhá vysvětlit, „jak to funguje“.

- Faktory úspěchu jsou seskupeny do čtyř tzv. „vzorců úspěšné praxe“. Tyto vzorce jsou propojeny a vzájemně se podporují, takže jakýkoliv pokus zlepšit výkon systému VET musí klást stejný důraz na všechny čtyři vzorce zároveň.
- Co je dobrou a účinnou praxí pro studenty se SEN a/nebo zdravotním postižením ve VET a v přechodu k zaměstnání je dobrou praxí pro VŠECHNY studenty.
- Zlepšení ve VET jsou možná a v praxi se objevují. To je zjevné v analýze projektu, která je založena na 28 příkladech ve 26 zemích, představující celé spektrum přístupů k VET v Evropě.
- Úspěšná praxe vyžaduje zapojení všech zúčastněných stran z oblasti VET.

Doporučení

Na základě analýzy agentura formulovala doporučení týkající se čtyř „vzorců úspěšné praxe“, které pravděpodobně zlepšují efektivitu systému VET a přechod k zaměstnání žáků se SEN a/nebo zdravotním postižením.

Tyto vzorce se zaměřují na perspektivy a role klíčových zúčastněných stran v rámci VET – konkrétně ředitelů školy/manažerů VET organizací („*model řízení*“); učitelů/školitelů/personálu podpory („*model odborného vzdělávání a přípravy*“); žáků („*model studenta*“); a současných a budoucích zaměstnavatelů/zástupců trhu práce („*model pracovního trhu práce*“).

Všeobecná doporučení politiky odvozená z této analýzy jsou následující:

- *Čtyři vzorce se překrývají a vzájemně podporují. Proto musí politika klást stejný důraz na všechny čtyři vzorce zároveň, aby se dosáhlo zlepšení v rámci systému VET.*
- *Všechny faktory úspěchu jsou propojené a nemohou být zvažovány izolovaně, protože to by mohlo vést k nežádoucím vedlejším účinkům. Aby bylo možno zjistit jakékoliv změny, ať už jsou žádoucí nebo nežádoucí, politika musí stanovit a trvale monitorovat vhodné ukazatele v rámci celého systému VET.*

Specifická doporučení politiky

Doporučení projektu se vztahují na mnoho zemí najednou, tj. nezaměřují se na žádnou individuální situaci ve VET jakékoliv jednotlivé země. Následující specifická doporučení politiky pro VET, strukturovaná v rámci čtyř stanovených vzorců, jsou relevantní pro mnoho zúčastněných zemí. Nicméně je potřebná další fáze výsledků projektu pro doporučení, která jsou šitá na míru individuálním požadavkům VET daných zemí.

Model řízení

Tvůrci politik by měli:

- Stanovit zákonný rámec a dohodu mezi všemi zapojenými službami: vzdělávání, zaměstnání a místní úřady. To umožní školám rozvinout partnerství a síťové struktury s lokálními společnostmi pro praktickou přípravu a/nebo zaměstnání po absolvování.
- Podporovat efektivní školní vedení tým, že zajistí, aby byly školy řádně podporovány v rozvoji inkluzivního přístupu, kdy jsou rozdíly mezi studenty brány jako „normální“ součást vzdělávací kultury.
- Umožnit školám implementovat přístup týmové práce, včetně stanovení multidisciplinárních týmů s jasnými rolami.
- Zavést jasné, koherentní školicí kanály pro personál škol k rozvoji dovedností potřebných ke spolupráci s interními a externími službami podpory.

Model odborného vzdělávání a přípravy

Tvůrci politik by měli:

- Podporovat a zajišťovat koncepci pedagogických metod, materiálů, metod a cílů hodnocení šitých na míru individuálním potřebám.
- Umožnit školám zajištění metod orientace na žáka s ohledem na plánování, stanovení cílů a navržení osnov, které se mají využít ve výukovém procesu.
- Vytvořit rámec umožňující školám nastavit individuální vzdělávací procesy s použitím flexibilních metod, které umožňují rozvoj a implementaci individuálních plánů pro učení, vzdělávání, přípravu a přechod.
- Zavést systémy monitoringu, které prověřují efektivitu kroků zaváděných školami. To školám pomůže zaměřit se na rozvoj a implementaci efektivních vzdělávacích opatření, která předcházejí nedokončení studia nebo snižují jeho míru, a na hledání nových vzdělávacích alternativ pro odcházející žáky.
- Zajistit, aby byly všechny VET programy a kurzy pod trvalou kontrolou, aby se dovednosti žáků shodovaly s požadavky na dovednosti potřebné na trhu práce.

Model studenta

Tvůrci politik by měli:

- Podporovat a monitorovat vzdělávací politiky, aby zajistili, že se školy zaměřují na schopnosti žáků.
- Poskytovat úvodní a trvalé příležitosti školení personálu, aby mohli učitelé stavět schopnosti žáků do centra vzdělávacích přístupů a vidět příležitosti spíše než překážky. Učitelé by měli vést všechny žáky k tomu, aby se cítili jistější a asertivnější.
- Zajistit, aby školy respektovaly přání a očekávání žáků ve všech krocích procesu přechodu.

Model pracovního trhu

Tvůrci politik by měli:

- Zavést jasná opatření na úrovni politiky, aby školy mohly vytvořit a udržovat pružné vazby s místními zaměstnavateli.
- Zajistit adekvátní podporu pro žáky a zaměstnavatele k jištění fáze přechodu ze vzdělávání a přípravy do zaměstnání. Mimo to, aby bylo možné pomoci při přechodu na otevřený trh práce, musí kompetentní personál poskytovat cílené následné aktivity tak dlouho, jak je potřeba pro naplnění potřeb mladých absolventů a zaměstnavatelů.

Další informace, včetně dokumentu s pokyny nazvaného „20 klíčových faktorů pro úspěšné odborné vzdělávání a přípravu“, jsou k dispozici na internetových stránkách projektu VET: <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

CS

<http://www.european-agency.org/disclaimer>